Europski parlament
2024-2029

Odbor za vanjske poslove

2025/2216(INI)

5.2.2026

NACRT IZVJEŠĆA

o preporuci Europskog parlamenta Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o promicanju transnacionalnog upravljanja vodama u interesu sprečavanja sukoba i osiguravanja mira
(2025/2216(INI))

Odbor za vanjske poslove

Izvjestitelj: Leoluca Orlando

SADRŽAJ

Stranica

NACRT PREPORUKE EUROPSKOG PARLAMENTA 3

OBRAZLOŽENJE.....6

PRILOG: PRIJAVA PRIMLJENIH INFORMACIJA 7

NACRT PREPORUKE EUROPSKOG PARLAMENTA

Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o promicanju transnacionalnog upravljanja vodama u interesu sprečavanja sukoba i osiguravanja mira
(2025/2216(INI))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir Konvenciju UN-a o zaštiti i uporabi prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera (Konvencija o vodama) iz 1992.,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 7. svibnja 2025. o Europskoj strategiji za otpornost vodoopskrbe[1],

– uzimajući u obzir informativni članak Ureda visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava pod naslovom „Pravo na vodu”, objavljen u kolovozu 2010.,

– uzimajući u obzir zaključke Vijeća od 19. studenoga 2018. o vodnoj diplomaciji,

– uzimajući u obzir zaključke Vijeća od 19. studenoga 2021. o vodi u vanjskom djelovanju EU-a,

– uzimajući u obzir članak 121. Poslovnika,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 2. travnja 2025. o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu i politici Europske unije u tom području – godišnje izvješće za 2024.[2],

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za vanjske poslove (A10-0000/2025),

A. budući da je voda ključ opstanka čovječanstva i svih živih bića na Zemlji i da njome stoga treba upravljati na održiv i pravedan način;

B. budući da je pristup vodi ljudsko pravo i preduvjet stabilnosti i mira;

C. budući da klimatske promjene predstavljaju veliku prijetnju za vodne resurse i vodne ekosustave i pojačavaju pritiske na vodne resurse;

D. budući da hidrološki ciklusi postaju sve nepredvidljiviji i da ih karakterizira silovito smjenjivanje velikih suša i razornih poplava, potaknuto klimatskim promjenama; budući da je na svim područjima ledenjaka u svijetu posljednjih godina zabilježen gubitak leda; budući da su ljudske aktivnosti odgovorne za velik dio onečišćenja slatkovodnih resursa diljem svijeta;

E. budući da prekogranični vodonosnici, jezera i riječni slivovi koji istodobno pripadaju

[1] Usvojeni tekstovi, P10_TA(2025)0091.
[2] SL C, C/2025/4390, 9.9.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4390/oj.

dvjema ili više država čine 60 % slatkovodnih tokova u svijetu;

F. budući da većina zemalja nema prekogranične dogovore o zajedničkim vodnim tijelima;

G. budući da pritisci na vodne resurse i jednostrani postupci zemalja kad je riječ o prekograničnim vodama, primjerice onečišćenje ili prekomjerno iskorištavanje vode, i izgradnja infrastrukture imaju posljedice za sve zemlje s granicama uz te vode; budući da sporovi oko pristupa vodi utječu na razvoj širih sukoba i da ih mogu poticati, s ozbiljnim posljedicama za regionalnu stabilnost i sigurnost ljudi;

H. budući da, iako je voda u prošlosti djelovala kao katalizator za suradnju, u posljednjih deset godina sukobi oko vode nadilaze suradnju;

I. budući da korisnici u gornjem toku vodnih sustava imaju određene relativne prednosti u odnosu na korisnike u donjem toku;

J. budući da oružani sukob i okupacija uvelike ometaju mogućnost pristupa vodi i transnacionalnu suradnju u području voda;

1. preporučuje Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku da:

   (a) povećaju ulogu prekograničnog upravljanja vodama u vanjskom djelovanju EU-a kako bi ono djelovalo kao konstruktivan alat za sprečavanje i rješavanje sukoba te izgradnju povjerenja na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, posebno u područjima koja su osjetljiva na učinke klimatskih promjena i u kojima već vlada nestašica vode;

   (b) riješe problem nedostatka operativnih sporazuma između vlada koje dijele prekogranične vodne slivove i da stave na raspolaganje sve potrebno stručno znanje i tehničku i financijsku pomoć EU-a kako bi se vladama pružila potpora u uspostavi i provedbi takvih dogovora, uključujući organizacije riječnih slivova;

   (c) ojačaju ulogu transnacionalnog upravljanja vodama u vanjskom djelovanju i diplomaciji EU-a i da u tu svrhu Europskoj službi za vanjsko djelovanje (ESVD) i delegacijama EU-a diljem svijeta osiguraju odgovarajuće financijske i ljudske resurse za pokretanje i praćenje aktivnosti prekograničnog upravljanja vodama i diplomacije na terenu unutar partnerskih zemalja i između njih;

   (d) osiguraju povećano i kontinuirano financiranje prekograničnog upravljanja vodama u EU-u u okviru vanjskog djelovanja EU-a u sljedećem višegodišnjem financijskom okviru;

   (e) prošire zemljopisni opseg projekata EU-a za prekogranično upravljanje vodama i izvan Afrike i središnje Azije, na Sjevernu i Južnu Ameriku, Bliski istok i sjevernu Afriku te istočnu i južnu Aziju primjenom pristupa Tima Europa;

   (f) ojačaju multilateralnu suradnju u području vode, posebno unutar UN-a nastavkom i jačanjem globalizacije Konvencije UN-a o vodama te podupiranjem provedbe ciljeva održivog razvoja, posebno šestog cilja održivog razvoja koji se odnosi na

čistu vodu i dobre sanitarne uvjete;

(g) ulože u transparentniji pregled cjelokupne potpore EU-a koja je trenutačno namijenjena promicanju prekograničnog upravljanja vodama na međunarodnoj razini i osiguraju usklađenost i racionalizaciju svih aktivnosti i financiranja u svim relevantnim glavnim upravama te između ESVD-a i Komisije;

(h) kad god je to moguće, rade na osiguravanju čiste i visokokvalitetne vode, promicanju održivog upravljanja vodama i provedbi različitih inovativnih vodnih tehnologija, uključujući prirodna rješenja;

(i) osiguraju da se vodnim inicijativama EU-a diljem svijeta rješavaju problemi trajnog nedostatka podataka i nedovoljne razmjene podataka među vladama tako da se partnerskim zemljama osiguraju tehnički i fizički resursi za učinkovito praćenje razine vode i kvalitete prekograničnih slivova i da se razmjenjuju podaci i potiču zajednički standardi prikupljanja podataka među partnerskim zemljama radi veće kompatibilnosti;

(j) promiču instrumente međuvladine i regionalne suradnje u upravljanju vodnim resursima, s posebnim naglaskom na osiguravanju pravedne raspodjele vode među zemljama i poslovnim sektorima, i podupiru strukture upravljanja na lokalnoj razini i razini zajednice kako bi se promicalo uključivo donošenje odluka i upravljanje vodama;

(k) ojačaju kapacitete EU-a za praćenje i rano upozoravanje s pomoću digitalizacije i modernih tehnologija; ojačaju praćenje nestašica vode i rizika od sukoba povezanih s vodom diljem svijeta, uključujući korištenje vode i vodne infrastrukture kao oružja i namjerno uskraćivanje pristupa vodi, i da ga integriraju u sustave za sprečavanje sukoba Centra ESVD-a za odgovor na krizne situacije;

(l) potiču i financiraju istraživanja o održivom prekograničnom upravljanju vodama, dijeljenju vode, suradnji i inovacijama, među ostalim u okviru programa Obzor Europa;

(m) imenuju visokog dužnosnika EU-a posebnim predstavnikom EU-a zaduženim za sprečavanje i rješavanje sukoba povezanih s vodom, promicanje suradnje u sferi vode te zaštitu izvora vode i vodnih sustava, među ostalim tijekom oružanih sukoba i u prekograničnom kontekstu;

(n) ojačaju ulogu međunarodnog prava i međunarodnih sudova u rješavanju sporova oko transnacionalnih vodnih tijela kako bi se osigurala jasnoća i zajamčilo da sve zemlje s granicama uz dotične transnacionalne vode preuzimaju odgovornosti za pravne obveze;

2. nalaže svojoj predsjednici da ovu preporuku proslijedi Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjsku politiku i sigurnosna pitanja.

OBRAZLOŽENJE

Voda je ključna za život. Pristup sigurnoj vodi ljudsko je pravo i preduvjet stabilnosti i mira.

Međutim, nestašice vode sve su veće. Prekomjerno industrijsko iskorištavanje, prenapučenost i onečišćenje stvaraju pritiske na vodne resurse na globalnoj razini, a učinci klimatskih promjena uzrokovanih ljudskim djelovanjem dodatno pogoršavaju tu pojavu. Više od polovine slatkovodnih tokova u svijetu prelazi nacionalne granice, a više od 150 zemalja s drugima dijeli prekogranične riječne slivove. Mnogi od tih slivova nalaze se u regijama obilježenima nestabilnošću, klimatskim pritiscima i slabim institucijama. Pristup vodnim resursima koji pripadaju različitim zemljama ili čak unutar iste zemlje često je nejednak zbog lošeg upravljanja i neodgovarajućih politika. To se sve više prepoznaje kao uzrok nestabilnosti, migracija, raseljavanja i sve veći izvor napetosti, nestabilnosti i sukoba unutar država i među njima. Ovim izvješćem nastoje se istaknuti konstruktivni načini na koje EU može spriječiti sukobe s pomoću transnacionalnog upravljanja vodama, ali isto tako valja napomenuti da u različitim oružanim sukobima u svijetu pojedini akteri ograničavaju pristup vodi kako bi uzrokovali humanitarne krize i uništili vodnu infrastrukturu iz taktičkih vojnih razloga.

Postojeći vanjski instrumenti EU-a već su aktivni u tom području, uključujući Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI GE), strategiju Global Gateway i inicijative EU-a u području vodne diplomacije. Oni su dobrodošli i korisni, ali sami nisu dovoljni: potrebno ih je ažurirati, bolje financirati i uspješnije koordinirati kako bi se olakšala učinkovita regionalna suradnja, ojačale institucije za upravljanje vodama i mobilizirala održiva ulaganja. Vanjski instrumenti Unije također bi se trebali aktivnije koristiti u partnerstvu s državama članicama EU-a i njihovim financijskim i administrativnim alatima i kapacitetima.

Usto postoji i hitna potreba za jačanjem vanjskog angažmana EU-a i ESVD-a u području prekogranične vodne suradnje putem političkog dijaloga, posredovanja, diplomatskog djelovanja, tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta, razmjene podataka, upravljanja slivovima, promicanja transparentnog odlučivanja i upravljanja koje podupiru vjerodostojne institucije i pravni okviri s posebnim naglaskom na lokalnim akterima, uz promicanje uključivog upravljanja kojim se uzimaju u obzir potrebe ranjivih zajednica i manjina.

Jačanje transnacionalnog upravljanja vodama dugoročno je ulaganje u stabilnost, sprečavanje sukoba i održivi razvoj. U tom bi kontekstu u okviru vanjskog djelovanja Unije trebalo sve više prepoznavati i promicati stratešku važnost transnacionalnog upravljanja vodama kao ključnog instrumenta za dugoročno sprečavanje sukoba, regionalnu stabilnost, društvenu jednakost i sigurnost ljudi, kao i za održivi razvoj. Odbor za vanjske poslove Europskog parlamenta (AFET) trebao bi osigurati da se transnacionalno upravljanje vodama prepozna kao diplomatski i sigurnosni prioritet u okviru vanjske politike EU-a – u susjednim zemljama i regijama u postupku proširenja kao što su Balkan, Bliski istok i sjeverna Afrika i Sahel, kao i u cjelokupnom globalnom angažmanu Unije.

PRILOG: PRIJAVA PRIMLJENIH INFORMACIJA

U skladu s člankom 8. Priloga I. Poslovniku, izvjestitelj izjavljuje da je u svoje izvješće uključio informacije o pitanjima koja se odnose na temu dosjea koje je, za potrebe pripreme nacrta izvješća, primio od sljedećih predstavnika interesnih skupina obuhvaćenih područjem primjene Međuinstitucijskog sporazuma o obveznom registru transparentnosti[1] ili sljedećih predstavnika javnih tijela trećih zemalja, uključujući njihove diplomatske misije i veleposlanstva:

1. Predstavnici interesnih skupina obuhvaćeni područjem primjene Međuinstitucijskog sporazuma o obveznom registru transparentnosti
2. Predstavnici javnih tijela trećih zemalja, uključujući njihove diplomatske misije i veleposlanstva

Navedeni popis sastavljen je pod isključivom odgovornošću izvjestitelja.

Ako su fizičke osobe na popisu navedene imenom, funkcijom ili imenom i funkcijom, izvjestitelj izjavljuje da je tim fizičkim osobama dostavio Obavijest Europskog parlamenta o zaštiti podataka br. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), u kojoj se navode uvjeti za obradu njihovih osobnih podataka i prava povezana s tom obradom.

[1] Međuinstitucijski sporazum od 20. svibnja 2021. Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o obveznom registru transparentnosti (SL L 207, 11.6.2021., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).